

GOED NIEUWS

GOED NIEUWS

HOE DEEL JE HET MET JONGEREN?

ANNEMARIE KUIJVENHOVEN EN
GERANNE TAMMINGA (RED.)

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Amsterdam

TU-Bezinningsreeks 30

© 2025 Buijten & Schipperheijn *Motief*, Amsterdam

ISBN 978-94-6369-349-3

Vormgeving omslag: Aperta, Jan Johan ter Poorten

Omslagillustratie: Maarten Boersema

Vormgeving binnenwerk: Buijten & Schipperheijn

Behoudens uitzonderingen krachtens de Auteurswet van 1912 mag niets uit deze uitgave worden veeelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het maken van kopieën uit deze uitgave, ook voor zover toegestaan door de Auteurswet, zijn vergoedingen verschuldigd. Voor betaling van vergoedingen en voor toestemming voor het overnemen van gedeelten in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken wende men zich tot de uitgever, Postbus 22708, 1100 DE Amsterdam.

GOED NIEUWS

Inleiding 7

Annemarie Kuijvenhoven en Geranne Tamminga

DEEL I: ERKENNEN II

1 'Ik weet het ook niet' 13

Wat we kunnen zeggen over het evangelie voor jongeren
Wolter Huttinga

2 Hij is al bij je 23

Waar verschijnt God in het leven van jongeren?
Interview met Martin Kamp

DEEL II: LUISTEREN 27

3 Er wordt naar je geluisterd 29

Waarderend luisteren en generatiedynamiek
Sabine van der Heijden

De dromen en vragen van jongeren 41

Interviews met jongeren

DEEL III: DELEN 63

4 Je hoeft het niet alleen te doen 65

Samen kerkzijn
Geranne Tamminga en Ronald van den Oever

5 Je bent niet perfect 77

Een genadig mensbeeld
Tirza van Laar

	Zelfbeeld en zelfliefde in een digitale wereld	88
	Interview Wilco de Vries	
6	Je leven doet ertoe	93
	Prestatiedenken en ons verlangen naar eer	
	Laurens van Lavieren	
	Jongeren verantwoordelijkheid geven	104
	Interview met Lennard Pors	
7	Zo kun jij je leven leven	109
	Liferules: een rustpunt voor GenZ	
	Jan Martijn Abrahamse en Joram Kaat	
	Vertrouwen en verantwoordelijkheid	115
	Interview met Joyce Couprie	
8	Je bent al op weg	121
	Leren van vormende ervaringen van jongeren in het christelijk onderwijs	
	Berber Vreugdenhil	
9	Het komt goed	133
	Hoop voor de toekomst	
	Anne-Marij de Jong	
	Nawoord	145
	Annemarie Kuijvenhoven en Geranne Tamminga	
	Verder lezen en luisteren	147
	Auteurs en medewerkers	149
	TU-Bezinningsreeks	151

INLEIDING

Annemarie Kuijvenhoven en Geranne Tamminga

Soms wordt de noodzaak van een boek ineens glashelder. Toen ik, Annemarie, een jaar geleden met een 16+ groep stellingen besprak over het thema klimaatverandering, schrok ik. Alle jongeren gingen aan de kant 'oneens' staan toen ik zei: *'Hoop voor de schepping is in handen van God.'* Ze hadden geen idee wat ze hierin van God mochten verwachten. Dat moment bleef haken. Hebben we hun als christenen, als kerk, eigenlijk nog iets te bieden dat werkelijk houvast geeft?

Jongeren snakken naar goed nieuws. Op hun telefoon zien ze doorlopend dat je het kunt maken, dat je het goed kunt hebben als je maar je best doet. Tegelijk overspoelen hen beelden met slecht nieuws en allerlei meningen daarover. Wat daarvan is echt en wat is fake? Jongeren maken zich zorgen, ervaren veel onzekerheid, zowel over zichzelf als over de toekomst. Ze zoeken houvast. Waar is goed nieuws te vinden, bij wie? Wij geloven dat we als christenen iets van onschatbare waarde mogen doorgeven: het evangelie van Jezus, een boodschap die hoop geeft, richting biedt en jongeren kan dragen.

Maar hoe ziet deze kostbare boodschap er vandaag uit, voor deze generatie? Welke accenten uit dat oeroude verhaal lichten op voor jongeren van nu? En hoe delen we dat? Veel kerken en scholen verlangen ernaar jongeren te betrekken bij het goede nieuws, maar worstelen ermee hoe dat concreet te doen. Tegelijk groeit er iets hoopvol: jonge influencers die via social media openhartig over hun geloof spreken, jongeren in steden die opnieuw nieuwsgierig raken naar Jezus. God is weer een optie geworden. Jongeren stellen eerlijke vragen, zoeken echtheid, verlangen naar iets groters.

Christelijke opvoeders en leraren ervaren geestelijke vorming tegenwoordig vaak als complex en kwetsbaar. De klassieke driehoek van gezin, school en kerk vervaagt, en jongeren groeien op in andere tijden, sociale structuren en contexten dan vroeger. Dat maakt hun rol uitdagender en soms onzeker. Durven we nog duidelijk te zijn? Mogen we jongeren nog vertellen wat wij denken? Hebben ze ons eigenlijk nog wel nodig? Uit onderzoek en uit gesprekken met jongeren blijkt dat deze onzekerheid niet ongegrond is, maar ook genuanceerd kan worden: veel jongeren geven

juist aan dat ze begeleiding wél waarderen. In een open brief die EO BEAM in 2023 publiceerde, schreven jongeren bijvoorbeeld: ‘We hebben jullie hulp nodig om te groeien in onze relatie met God’ en: ‘We verlangen naar preken en verhalen die ons laten zien hoe het in de praktijk werkt om Jezus te volgen.’ Christelijke opvoeders en leraren hebben dus een belangrijke en relevante taak in de geestelijke vorming van jongeren, ook vandaag.

In deze bundel verkennen we hoe het goede nieuws vandaag de dag voor jongeren relevant kan zijn. Daarbij brengen we verschillende onderzoeken en projecten vanuit de Theologische Universiteit Utrecht (TUU) samen. Onderzoek, met name van het Expertisecentrum Onderwijs en Identiteit, en projecten die we samen met partners uitvoeren: de Professionele Leergemeenschap Samen Jong, het leertraject (S)preken voor Jongeren en het verdiepingstraject ‘Groter dan ik’ voor studenten met diverse achtergronden. We nemen de tijd om te observeren en te luisteren naar wat het betekent om ‘jong te zijn’ in kerk, school en samenleving. We reflecteren op bestaande praktijken en brengen inzichten vanuit theologie en pedagogiek samen. Daarnaast luisteren we bewust ook naar jongeren zelf en naar jeugdwerkers die verbonden zijn geweest aan onze universiteit. Door praktijkverhalen en interviews te verweven in onze reflectie, bieden we niet alleen bezinning, maar ook inspiratie en handvatten voor de praktijk.

Voor wie

Met dit boek willen we jou als jeugdwerker, predikant, docent, ouder of anders betrokkene bemoedigen en inspireren. We geloven dat de thema’s die besproken worden belangrijk zijn en jongeren van nu op weg helpen. Je mag een vreugdebode zijn! De titels van de hoofdstukken hebben we op zo’n manier geformuleerd dat ze direct aansluiten bij hen: Goed nieuws voor jou is: ‘je hoeft het niet alleen te doen’ en ‘je leven doet ertoe’. Zo hopen we uit te stralen dat we niet ‘over’ jongeren willen spreken, maar dat we ons, via jou als professional, jeugdleider of opvoeder, ook echt richten tot hen.

Waar jongerenwerk in een kerk en vormingsonderwijs op scholen vaak stopt met achttien jaar, hebben wij een brede doelgroep voor ogen van jongeren twaalf tot vijftientig jaar (GenZ), omdat jongeren tegenwoordig steeds langer in een ‘zoekende fase’ zitten en de besproken thema’s ook voor hen van toepassing zijn.

Drie delen

Het eerste deel van het boek is de basis waarop het vervolg verder bouwt. We zoomen uit en geven vanuit de theologie antwoord op vragen als: wat kunnen wij wel en niet zeggen over wat het goede nieuws is voor jongeren? En waarom is dat wellicht voor iedereen, of voor elke generatie, elke

cultuur, weer anders? En het tweede wezenlijke uitgangspunt voor dit boek en voor het werken met jongeren: we hoeven het goede nieuws niet te brengen, Jezus is al bij de jongeren. Dat willen we illustreren met een interview met Martin Kamp, jongerenwerker bij Youth for Christ in Delft.

Voordat we verder goed nieuws onder woorden brengen, zetten we in deel twee het luisteren naar jongeren centraal. Sabine van der Heijden laat vanuit de professionele leergemeenschap Samen Jong zien hoe waardevol luisteren heilzaam is voor jongeren. Dat geven we ook daadwerkelijk een plek in het boek in interviews met jongeren. Predikanten en jeugdwerkers zijn in gesprek gegaan met hun jongeren over hun verlangens en vragen en wij mogen meelesen. Geniet van hun pure en rake uitspraken en laat je verleiden zelf ook zo te luisteren naar de jongeren met wie je optrekt.

Het derde deel van het boek laat zien hoe goed nieuws voor jongeren er in de praktijk uit kan zien: Hoe ben je zo kerk dat jongeren tot hun recht komen? Welk mensbeeld kun je plaatsen tegenover het vaak ongenadige beeld dat social media scheppen? Hoe daag je jongeren uit actief te worden in hun gemeenschap en samenleving? En welke praktische leefregels dragen bij aan gezonde vorming van jongeren op school en thuis? Het boek helpt je met die vragen op weg te gaan. Daarnaast sluiten verschillende hoofdstukken af met reflectievragen om zelf of als groep verder met het thema aan de slag te gaan. En aan het eind van het boek vind je bronnen om je verder te verdiepen. Jongeren voelen goed aan wat het goede nieuws met jou doet – wat jou raakt en kracht geeft. Neem de tijd om het zelf te laten binnenkomen, zodat je het van harte kunt delen.

1 'IK WEET HET OOK NIET'

Wat we kunnen zeggen over het goede nieuws voor jongeren

Wolter Huttinga

Oogappels en eenzaamheid

Waarom heb ik zo'n moeite om naar de serie *Oogappels* te kijken? De bekende Nederlandse serie over de relatie tussen ouders en hun kinderen was al een paar seizoenen onderweg en oogstte veel lof, toen mijn vrouw en ik er ook maar eens aan begonnen – *late adopters* als altijd. En ja, ik zag de kwaliteit er ook wel aan af, ik snapte dat het goed materiaal was en waarom het een snaar raakte. Toch haakte ik zelf al na één aflevering min of meer af. Mijn vrouw niet, die bleef fanatiek doorkijken. Dus dat ik nu toch begin over deze serie en er betrekkelijk veel over weet te melden heeft te maken met 'meekijkgedrag'. Of liever gezegd 'meeluistergedrag': ik zit dan iets anders te doen, maar ga dan toch een stuk meekijken, aangetrokken door de heftige dialogen. Maar al gauw loop ik toch weer weg en zeg: 'ik kan hier niet meer naar kijken'.

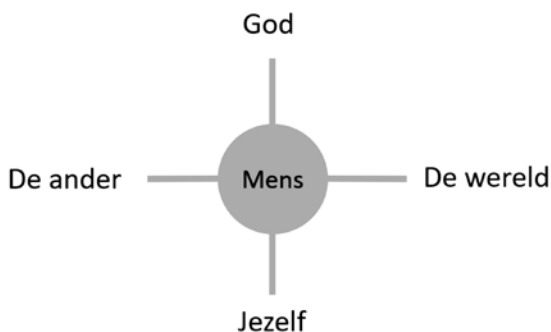
Dat ik er niet naar kan kijken betekent niet dat het een slechte serie is. Integendeel, het komt juist doordat het zo'n ontzettend knappe serie is. Het zijn levensechte, herkenbare verhalen over het gezinsleven anno nu. Je volgt de verhalen van verschillende gezinnen en vooral de dynamiek tussen ouders en hun opgroeiende kinderen. Waarom raakt mij dit zo? Ik denk vooral omdat ik voor mijn gevoel de hele tijd naar ongelukkige mensen zit te kijken. Het gaat over doorgaans behoorlijk welvarende mensen, die op materieel vlak niets tekortkomen, maar intussen allemaal eenzaam zitten te knokken. Vooral de ouders komen er nogal triest vanaf. Ze doen allemaal hun stinkende best om wat van het leven te maken, om in contact te zijn met elkaar en met hun kinderen, maar dat mislukt voortdurend. Het menselijke falen en de eenzaamheid druipen van het scherm.

Opvallend genoeg – en interessant voor deze bundel – zijn het in de serie nu juist de jongeren die nu en dan de volwassenen weer een beetje tot de orde roepen. Op momenten dat de volwassenen het echt allemaal niet meer weten zijn het dan de jongeren die door een knuffel, een lief woord, of juist het schreeuwen van een pijnlijke waarheid de volwassenen duidelijk

maken dat ze zich niet de hele tijd zo vreselijk druk moeten maken. Jongeren worden in deze serie opgevoerd als degenen die aan de volwassenen duidelijk maken waar het leven ook alweer om draait, die de richting naar het goede leven wijzen. En dat zit hem dus niet in heel hard werken, in je zaakjes allemaal perfect op orde hebben en in control zijn, maar dat draait eerder om contact, om de vraag: 'hebben wij verbinding met elkaar?'. En om echtheid, dat je als mens ook op je bek mag gaan, dat jij het ook niet allemaal hoeft te weten. In theologische termen zijn dit momenten in deze serie waar zich iets aandient van genade, heil, verzoening of bekering. Er zijn nog meer termen te bedenken, maar dit zijn er al heel wat.

Leven in relatie

Eerst wil ik proberen te verwoorden wat volgens mij de kern is van het probleem. Veel komt samen in de term 'onverbondenheid'.¹ De serie *Oogappels* is vol mensen, jong en oud, die snakken naar verbinding, maar die dat eigenlijk voortdurend missen. En daarmee is het een serie over de *condition humaine*, over datgene waar we allemaal mee te maken hebben in ons menszijn. Bij het Expertisecentrum Onderwijs en Identiteit waarvoor ik werkzaam ben, komen we dan vaak weer terug bij het basale schema van de mens-in-relatie: je staat in relatie tot jezelf, de ander, de wereld en God. Dat zijn de fundamentele relaties waarvan je leeft, zonder deze kun je geen mens zijn.

Figuur 1. De relaties van het menszijn

1 Deze term ontleen ik aan het werk van psychiater en filosoof Gerrit Glas. Online zijn verschillende artikelen en bijdragen van zijn hand te vinden waarin hij de betekenis en het belang van deze term uiteenzet.

Dit is een schematische weergave die gaat over de vraag waartoe wij geschapen zijn, waarvoor wij bedoeld zijn. De mens is een relationeel wezen. Ik besta als mens in en door relaties, die relaties voeden mij, die maken dat ik 'ik' ben.

Ik vind het schema altijd even simpel als fundamenteel, maar er valt natuurlijk nog genoeg over door te denken. Zo kun je je bijvoorbeeld afvragen of God hier wel simpelweg één van de vier relaties kan zijn. Het is ergens veel passender om te zeggen dat God ook in en door al die voedende andere relaties zelf aanwezig is. Als we spreken over de liefde die ons met elkaar verbindt, dan is het niet zo dat God daar los van staat. God is niet simpelweg 'een ander' naast alle anderen. En kun je wel zeggen dat de relatie met God fundamenteel is voor menszijn? Talloze mensen leven zonder relatie met God. Zijn niet-gelovigen dan minder mens? Nee, want ieder mens is beeld van God en staat dus hoe dan ook in relatie tot de Schepper. Hoe jij 'werk maakt' van deze relaties doet helemaal niets af aan het feit dat die relaties er gewoon zijn.

Ook is het goed om even stil te staan bij de verhouding tussen 'de ander' en 'de wereld'. Vaak denken we bij de relationaliteit van de mens vooral aan intermenselijke relaties. 'Alles draait om relatie' zeggen we dan, ook wanneer het over jongeren in de kerk gaat, en dan bedoelen we het belang van sociale verbondenheid. Logisch, want we zijn sociale wezens, vanaf onze geboorte afhankelijk van zorg van andere mensen, ingebed in een lange periode van opvoeding, zowel fysiek als cultureel. De relatie met de ander en met anderen is fundamenteel voor mijn zelfverstaan, mijn gevoel een zinvolle plek in de wereld in te nemen. Ook wanneer traditionele gemeenschapsverbanden in moderne samenlevingen tanende zijn, blijft dit overeind staan – en wordt het in feite juist nog meer voelbaar. Relationaliteit is echter breder dan relaties met andere mensen. De ruimste horizon van onze relationaliteit is onze relatie tot 'de wereld'. De werkelijkheid die 'niet ik' is, maar waartoe ik me verhoud. Onverbondenheid gaat niet alleen om sociale eenzaamheid, maar ook over de nog diepere existentiële vraag of ik wel thuis ben in deze wereld. 'Resoneert het tussen mij en de wereld?', om het in termen van de bekende socioloog Hartmut Rosa te vragen.

Als expertisecentrum houden we ons bezig met onderwijs. En de school is natuurlijk – behalve één grote sociale oefenruimte – een plek waar je, als het goed is, je leert te verbinden met stukjes van deze werkelijkheid, met 'dat wat jou overstijgt'. Misschien heb jij iets met taal, maar als dat niet zo is, misschien met wiskunde, of anders met muziek, of beweging; misschien maak je graag dingen, of misschien ben je wel heel goed in het begrijpen van bepaalde dingen. Allemaal manieren om als mens in een betekenisvolle relatie met de wereld te treden, om 'je plek in de wereld te

vinden' – iets dat echter veelal pas na je onderwijs carrière of zelfs ondanks dat onderwijs plaatsvindt.

Dus als we zeggen dat de mens een relationeel wezen is, een wezen van verbinding, dan gaat dat niet alleen over sociaal contact, maar ook in bredere zin over de vraag of jij en de wereld met elkaar in gesprek zijn, of de wereld tegen jou terugpraat en je iets te vertellen heeft, dat er simpel gezegd een reden is om 's ochtends je bed uit te komen.²

Zonde en het web van relaties

Onverbondenheid is een ander woord voor wat we theologisch doorgaans 'zonde' noemen. Ik ben er heel erg voor om het woord zonde te blijven gebruiken, maar denken in termen van relatie helpt om het plaatje van de zonde en haar consequenties goed voor je te zien. En het helpt om in de juiste richting te denken bij de vraag: wat is het evangelie? Zonde is de gebrokenheid van alle vier de genoemde relaties. Met de christelijke traditie belijd ik dat de gebrokenheid van onze relatie met God de bron en wortel van alle andere is. In de praktijk hangen deze relaties echter volkomen met elkaar samen en zijn ze eigenlijk niet te ontwarren:

Wanneer je een offer wilt brengen, zegt Jezus, maar je hebt nog ruzie met een broeder of zuster, leg die ruzie dan eerst bij en breng dan pas je offer (Mattheus 5:23-24). Hoe je je verhoudt tot andere mensen staat niet los van je verhouding tot God, het hoort bij elkaar. Verder kan iedere therapeut je vertellen dat iemand anders liefhebben niet mogelijk is zonder dat je ook van jezelf houdt. Weer twee relaties die samenhangen. Nog een ander voorbeeld: Paus Franciscus herinnerde ons eraan dat zondigen tegen de aarde (uitbuiting, uitputting en roofbouw door onze hebzucht) tegelijk ook zondigen tegen onze broeders en zusters is met wie we samen de aarde bewonen en voor wie we de wereld verzieken. Echter zondigen we ook tegen God die alles maakte en onderhoudt en die de materiële wereld aan ons gaf. Om het rijtje van de vier relaties af te maken stelt Franciscus dat onze zonde tegen de aarde ook zondigen tegen onszelf is: wanneer we bijvoorbeeld het water van zeeën en rivieren vervuilen, vernietigen we onszelf, de bronnen waarvan we afhankelijk zijn en waaruit we bestaan.³ Dit ecologische voorbeeld laat goed zien dat zonde onze neiging is om voortdurend het web van relaties waarin en waaruit we bestaan te scha-

2 Voor een uitgebreidere analyse van de betekenis van relationaliteit en persoon zijn zie W. Huttinga, *Persoon zijn. Een theologisch-antropologische bezinning voor goed onderwijs*, Utrecht 2023.

3 Paus Franciscus, *Encycliek Laudato Si'* (2015), in het Nederlands te raadplegen via rkkkerk.nl.

den. Alle zonde is in die zin ecologisch van aard. Daarmee bedoel ik dus niet dat alle zonde altijd iets met de natuur of duurzaamheid te maken heeft, maar dat zonde een complex samenhangend web van verziekte relaties is.

Wat is dan het heil? Wat is het evangelie? In de hier gehanteerde terminologie is dat: herstel van de fundamentele relaties van ons menszijn - de relatie tot God, tot onszelf, tot de ander en tot de wereld. We kennen er verschillende woorden voor: heling, verzoening, redding, of anders vrede of harmonie. Soms gebruiken we het Hebreeuwse woord *shalom*, waarmee we willen aanduiden dat de vrede van God op alle niveaus en in alle relaties geldt. En aangezien de verschillende relaties waarin we staan en de manieren waarop ze in ons leven gecorrumpeerd zijn met elkaar samenhangen, geldt dat dus ook voor het heil. De vraag wat het evangelie is, voor jongeren, voor ouderen of voor wie dan ook, is even complex en veelomvattend als simpel.

Complex en simpel tegelijk

Het heil is even complex en veelomvattend als simpel. 'Herstel van de fundamentele relaties van ons menszijn' is al een hele mond vol, maar het wordt een nog veel ingewikkeldere werkelijkheid als je je die complexe ecologie van samenhangende gecorrumpeerde relaties probeert in te beelden. Het feit dat alles met alles samenhangt. Dat je wel op individueel niveau een keer het licht kunt zien, maar dat de structuren die jou vormen, de culturele context waarin jij ademt en leeft gewoon verrot blijven. Wat Jezus kwam redden wordt in het Nieuwe Testament dan ook niet voor niets in kosmische proporties besproken. Gewoon alles, in al z'n complexe, omvattende samenhang. Het zichtbare en het onzichtbare. Dat wat ik overzie en begrijp én dat wat ik niet overzie en begrijp. Wat Jezus kwam redden is oneindig veel groter dan jij en ik, maar we maken er wel onderdeel van uit.

Tegelijk is het ook vaak verfrissend simpel. Wat zo heerlijk is aan de verhalen van Jezus is dat Hij de complexiteit van het heil altijd zo eenvoudig weet te maken. 'Wat moet ik doen om gered te worden?' vraagt iemand. 'Verkoop al je spullen en geef het aan de armen'. Een helder antwoord. Voor iemand anders ziet het heil er weer heel anders uit: 'Wat wilt u dat ik doen zal?' checkt Jezus bij een blinde man die om Hem roept. 'Dat ik weer kan zien, Heer'. Duidelijk. In het Johannesevangelie vat Jezus zijn werk als volgt samen: 'Ik ben gekomen om hun het leven te geven in al zijn volheid.' (Johannes 10:10) Het leven in al zijn volheid, dat is extreem veelomvattend, maar waar dat voor ieder van ons over gaat is niet heel moeilijk te omschrijven.

Ik kan echter niet bepalen wat de weg naar het leven voor jou precies is, bij welk stukje van het relationele web we eens moeten beginnen, wat de sleutel op jouw specifieke deur is. Ik heb alle vertrouwen in de ogen van Jezus, die met genade en waarheid naar je kijkt. Maar wie of wat Jezus voor jou is, is een vraag die ik moeilijk in algemene zin kan beantwoorden. En daar zit dan tegelijk weer het ingewikkelde: want wat betekent het heil voor jou? Waar in het web van geschonden relaties heb jij redding nodig? Vermoedelijk in allemaal tegelijk, maar waar zouden we moeten beginnen? Welk draadje zullen we eens oppakken?

God kan alles voor jou zijn

Het punt waarop ik hier stuit is dat de vraag naar het heil, naar het evangelie, me voor een belangrijk deel naar ‘niet weten’ leidt. Niet dat ik werkelijk geen idee heb en volstrekt in het duister rondtast. Het bovenstaande verhaal van de relationele werkelijkheid geeft genoeg handvatten en richtingen. Het is alleen niet zo makkelijk onder woorden te brengen wat ‘het evangelie’ voor ieder van ons precies is. Sowieso raad ik aan om het te wantrouwen wanneer iemand te stellig verkondigt wat het goede nieuws voor jongeren precies is, of hoe je de verkondiging of de kerk zou moeten vormgeven. Wantrouw de suggestie ‘ik weet hoe je jongeren aanspreekt, moet bereiken of met ze om moet gaan’, zeker als die zich bij jezelf voordeet.

Dat ‘niet weten’ betekent vooral: de werkelijkheid van God is groter dan ik. Die is groter dan ik zelf kan bedenken of beseffen. Kerkvader Augustinus spreekt er soms over dat we op aarde verschillende dingen nodig hebben, maar dat God al die verschillende dingen in zich verenigt en ze tegelijk volkomen overstijgt. Dat ‘leven in al zijn volheid’ dat we in Jezus kunnen vinden kan er voor ons nogal verschillend uitzien. Soms wordt het in de Bijbel een bron genoemd, soms licht, dan gaat het weer over brood om ons te voeden of kleding om ons te bedekken. Als ik dorst heb, is God voor mij de bron. Als ik in het duister tast, is Hij het licht. Als ik honger heb is Hij het brood en als ik naakt ben is Hij kleding. Het heeft echter niet zoveel zin om tegen iemand die onder een verschroeiende zon in de woestijn loopt te zeggen dat God het licht is, terwijl water en beschutting datgene is wat hij nodig heeft. God is natuurlijk geen van die aardse dingen zelf, maar Hij is er wel de vervulling van, die ze allen in zichzelf overstijgt en verenigt.⁴

4 Zie Augustinus, *Enarrationes in Psalmos*, psalm 36. Online in het Engels te raadplegen via newadvent.org.

Bij de beantwoording van de vraag 'wat is het heil?' houd ik dus bij voorkeur zoveel mogelijk opties open. Stefan Paas heeft er recent terecht op gewezen dat 'heil' wel wat breder is en meer omvat dan redding van jouw individuele ziel. Hoe kun je blij zijn met je vrome, wedergeboren hartje en intussen actief meewerken aan de instandhouding van structuren van onderdrukking van mensen en vernietiging van de aarde?⁵

Maar daar houdt het natuurlijk niet op. Christenen hebben zichzelf keer op keer moeten bekeren tot bredere vormen en gestalten van heil dan zij voor mogelijk hielden. De bevrijdingstheologie wekte bij veel westerse gelovigen het besef dat heil er wel eens zeer aards en concreet kan uitzien, in termen van armoede, sociale gerechtigheid, eerlijke verdeling van levensbronnen en -kansen. Maar het heil zit ook niet opgesloten in marxistische analyses van de maatschappij. Toch ben ik blij met de nadruk op een aspect van heil dat lange tijd niet gezien werd, althans in mijn kerkelijke context. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld feministische of postkoloniale perspectieven. Ik ben er dankbaar voor dat ik mag zien dat heil, redding, goed nieuws, zoveel meer aspecten met zich meebrengt dan ik eerder kon vermoeden.

Hetzelfde geldt voor wat ik dan maar noem het 'therapeutische evangelie'. 'God houdt van jou zoals je bent' - het is een cliché, het is goedkoop, het is eenzijdig, maar er is altijd weer iemand te bedenken voor wie deze zin de poort tot het leven is. En als ik eerlijk ben: vaak ben ik zelf die persoon. Zeker in relatie tot jongeren kan het evangelie wellicht in sterk therapeutisch gewaad komen en inspelen op hun onzekerheden en angsten, en aansluiten bij de psychische druk die jongeren ervaren. Dan komt de nadruk van het geloof misschien vooral te liggen bij bevestiging, de ervaring van rust en vrede.

Het gekke is dat het goede nieuws zelfs tegenstrijdige vormen kan aannemen. Naar aanleiding van bovenstaande voorbeelden kun je zeggen: 'dat God ons rust geeft in een wereld vol drukte en chaos' is de essentie van goed nieuws voor jongeren. Maar met evenveel recht kun je zeggen dat 'onrust' het goede nieuws is, dat er een breekijzer wordt gezet in mijn gezapig consumerende, materialistische bestaan. Zo kun je dus in de kerk zowel zingen 'God, geef ons rust' als 'Maak ons hart onrustig, Heer'. Beide zinnen kunnen op een bepaald moment het evangelie zijn.

De rijkdom van de betekenis van het goede nieuws, van de volheid van Christus, is wat mij betreft niet gauw uitgeput. Alle vormen van goed nieuws zullen beperkt zijn, maar dat neemt niet weg dat het wel degelijk

*De rijkdom van het goede
nieuws is wat mij betreft
niet gauw uitgeput*

5 S. Paas, *Vrede op aarde. Over heil en redding in deze tijd*, Utrecht 2023.